

Ár

– Vastag felhők gyűlnek a hegyek felett – mondta a nagyszakállú vándorbotos ember –, olyanok, mint a gyapjú.

A kocsmában lézengők csak legyintettek:

– Ne bizakodjunk. Egy évtizede is van, hogy komolyabb eső köszöntött volna a vidékre, azóta is száraz minden. A föld alig ad valamit, az állatok gyengék, s a folyó is, amely a falu felett folyik, úgy összehúzta magát, hogy más vidéken legfeljebb pataknak mondanák.

Csak Fehér Bálint kérdezte, akit világ életében akadékoskodó embernek ismertek:

– Mit szólnak a hegybéliek.

– Nagy esőt jósolnak, többnaposat.

– Ne adj a szavára – bökte oda Erős Tamás a pult mellől –, csak a pálinkáért mond nagyokat.

Fehér Bálint csak hümmögött:

– Hiszen nem is azért... csak a gát...

Erre meghalkult az ivó zshivaja, az emberek dolguk után néztek, és estére már úgy megülte a hír a falut, mint a kémények füstje télen. A napnyugtára megtérő Bujdosó Jánost azzal várta felesége, hogy holnap menni kell gyűlésbe, összeülnek a vének, s izentek érte.

Másnap úgy is indult Bujdosó János, mint a falu első gazdája, mint akiről hírlik: nem sok kell, hogy ő elnökölje a véneket, pedig negyven is alig múlt. De úgy indult Erős Tamás is, aki korban s tekintélyben alig maradt el a másik mögött. Meghánytavetette a tanács a hírt, s annak lehetséges következményeit. Nem riadtak meg túlságosan: egy nagyobb esőt csak-csak kibír a gát, s a földnek sem ártana a kiadósabb áztatás, hanem, ha Bujdosót megnyugtatja, menjen ki a falu fölé, vizsgálja meg a töltést.

– Egyébként is – toldotta meg Erős Tamás –, nem kell adni egy csavargó szavára.

Bujdosó János magához vette a nagy tudású Eke Gáspárt, mondana valamit a gát állapotáról, de odafönt az csak fejét csóválta, s kiköpött:

– Nem bír ez semmit. Ügyelni kellett vón, hogy ne jöjjön ilyen állapotba.

– Hiszen mondom én évek óta – szívta fogát Bujdosó János –, s mit értem vele? Alánézett a falura, a másik követte a pillantását.

– Ha a gát átszakad, megtelik vízzel ez a teknő. Még lefolyása sincs. Azoknak se vót sok esze, akik ide telepítettek falut.

– Nem az a baj, Gáspár, jó helyen van ez a falu, itt a legzsírosabb a föld, s mi vagyunk a legközelebb a hegyekhez; mi etetjük őket gabonával, hússal. Ami kell az élethez, mind innen kerül oda. Miből épült volna az a sok cifra porta odalenn? De a gát... a gátra ügyelni kellett volna. Ameddig visszanyúlik a falu emlékezete, mindig a gát dolga volt az első, csak mióta ez a nagy szárazság van, felejtettük el magunkkal szemben a kötelességünket. Hiba volt. Nagy hiba. Sőt, bűn volt az.

– Még vezeklése is lehet – szúrta a végére Eke Gáspár. Aztán megbeszéltek, amit tenni lehet, s azt Bujdosó még aznap elévezette a tanács előtt.

A vének hümmögtek, aztán csak megszavaztak vagy harminc embert.

– Kevés! – csapott mérgesen az asztalra.

– De hát meg kell értenie – mondták –, dologidőben több embert elvonni nem lehet a földekről. Kárukat ki fizeti?

– Lesz itt még kár, és nem akkora!

– Jó, jó... – kötötték meg magukat a vének –, de ilyen melegben, hisz még a macska is liheg az udvarban, legfeljebb kiadós zivatar várható, ezt tapasztalt gazdaként maga is tudhatja – érezni lehetett, amint Bujdosó János nagy tekintélye csorbult egyet.

Erős Tamás ki is használta, s röhögve törölgette izzadt-kopasz nagy fejét:

– Ni, hogy megáztam.

– Vannak itt, akik évről évre elmismásolták a gát dolgát, hát legalább most ne akadályozzák a helyrehozatait – szúrta Bujdosó János a másiknak, s már félő volt, egymásnak mennek. Csak a vénebbek csendesítettek, s aztán megtoldották még hússzal a gátat erősítők számát.

Másnap ki is vonultak a töltésre, de kedvetlenül, s csak ímmel-ámmal dolgoztak a férfiak. Félbe maradt a munka a földeken, s idekint rekkenő volt a hőség; már a harangszó előtt – ha nem figyelt oda – morgolódni kezdtek Bujdosóra, s délebedkor néhányan el is szöktek.

Háromfelé járhatott az idő, mikor felhősödni kezdett az ég a hegyek felől, s egy órára rá már úgy dörgött-villámlott, hogy olyanra a legvénebbek is alig emlékeztek a faluban. Pap Bertalant saját udvarán vágta agyon a mennykő, amikor a megriadt libákat terelte biztos helyre, Fésűs Ferenc magtára meg porig égett.

– Nemhiába – suttogták az ijedt falusiak, ők voltak a legfőbb ellenzői a gát dolgának.

– Az Erős-portára kellett volna sújtson elsőbben – morogta Fehér Bálint, s mások óvatosan bólogattak.

Egész éjjel esett, nagy, tócsát verő cseppekben, ám másnap hajnalban majd százan – erős férfiak – kint álltak a töltésen. Dolgoztak, verte őket az eső, de most senki sem morgott Bujdosó Jánosra. A folyó szintje alig emelkedet, még medrét sem töltötte ki. Az emberek bizakodtak.

– A nagy eső a hegyekben esik, az még nem ért ide – mondta Eke.

– Az bizony igaz – bólongattak, s tovább erősítették a gátat.

– Elkéstünk vele, János, nem fog kitartani.

– Mi legyen?

– Zsákok kellene.

Elszaladt néhány ember, de csak keveset hoztak.

– Nincs több.

– El kell menni a szomszéd falvakba, s ami van, elhozni.

Ki is jelölt néhányat, Erős Tamás is köztük volt.

– Te csak ne cibálj engem ide-oda! – vicsorgott a kopasz.

– Hagyd, igaza van – szóltak az emberek. – Menjünk inkább.

Aztán estére elállt az eső, de csak hogy hajnalra újrakezdje, erősebben, s amikor reggel Bujdosó János számba vette csapatát, az foghíjasnak mutatkozott.

– A többiek? – kérdezte bosszúsan.

Az emberek zavartan álltak egyik lábukról a másikra, végül Fehér Bálint csak kibökte:

– Hát elmentek...

– Hová a nyavalyába?!

– Hát el... el a faluból.

Aztán napközben is egyre többen tünedeztek. A zsák kevés volt, a homok is, majd lassacskán az emberkéz is. A folyó kitöltötte a medrét, és tovább emelkedett. Bujdosó János este éppencsak hazanézett egy tányér levesre – egész nap egy falatot sem evett. A felesége is azzal fogadta a leves mellé:

– Mindenki megy, János. Nekünk is csomagolni kéne.

– Hát csomagolj – csapta földhöz a kanalat.

– És te?

Válasz helyett visszaroht a töltésre, ott azonban már senkit sem talált, hát újra megindult visszafele: legalább a feleségének segítsen. Az utcákon sár, összevisszaság, szitok, vinnyogás – emberi, állati, vegyesen.

„És dörgött az Úr a mennyekben, és a Magasságos zengett; és jégeső hullt és eleven szén.

És kibocsátá nyilait és elszéleszté azokat, villámokat szórt és megháborítá azokat.

És meglátszottak a vizek medrei s megmutatkoztak a világ fundamentomai; a te feddésedtől, Uram, a te orrod leheletének fuvásától...” – ötlöttek eszébe a vasárnap-i szentbeszéd zsoltár-szavai. Szép, zengő hangon mondta a Nagytiszteletű Úr, aki most, íme, itt szalad maga is. Csomagjából egy ládika leesik, kiszóródik belőle minden, de hátra nem néz. Menekül.

A falu hajnalra lecsendesedett, csak az egyre távolodó tanácstalan kutyaugatás, s az ijedt barmok bögése, körme csattogása futott vissza az országútról. Az eső elállt, csupán az ég maradt viaszos utána. Bujdosó János végigjárta a porták nagyját, be-be lépett tárva feledt kapukon, hátha hall még emberi szót, de csak egy-egy macska ugrott meg előtte. Megborzongatta a nedves szél. Szellemfaluvá lett élete színtere. Aztán mégis talált valakit; a templom lépcsőjén a vándorbotos ember ült – a hír hozója. Evett éppen. Bujdosó János csak biccentett, ment tovább. A vénember összecsomagolta a batyut, de aztán csak legyintett, s odahagyva a lépcsőn, követte. Letelepdedtek a falu utolsó házánál. Odalátszottak a sebtében széthagyott zsákok, s a meggyengült töltés oldala, amelyből, mintha golyó ütötte volna rajta a sebet, patakzott a víz.

– Délre áttöri – jegyezte meg Bujdosó János, majd dohánnyal kínálta a mellette ülőt. – Maga mért nem áll odébb?

– Mert nincsen hová mennem.

Társa bólíntott, s míg dohányát szívta, eljátszott észben azzal a gazdagon hímzett kendővel, melyet ide-oda sodoríntott a szél. Drágán adhatta egykor a boltos.

– Látja, éveken át gondtalanul éltünk. Elringattuk magunkat. Mert szárazság ide vagy oda, díszesebbek lettek a porták, és itt egy marhával, ott egy tyúkkal – mindenkinek rendje szerint –, de gyarapodtunk. Csak arra nem ügyeltünk, hogy mindezt megóvjuk. Pedig a szemünk előtt volt, s mégsem számoltunk a fenyegetéssel. Bűnösök vagyunk mindannyian: asszony, ember, fiatal és öreg. Csak a csecsszópók..., csak azok nem. A karonülők sem. Az örökségünket most vetjük oda a víznek. Bűnösökké lettünk. Magam is. Mert hiába szóltam, ha nem elég hangosan. És ha szóltam is, nem minden tekintéllyel a latban. Hát megmérítettünk...

– És most? – kérdezte a másik a repedező gátat vizsgálva.

– Most? – töltötte maradék dohányát Bujdosó János. – Most várunk.